

Operasjon Dagsverk 2003:

Utdanning for fred på Sri Lanka

Kristine Eriksen

Sørøst for India ligger en fantastisk sydhavsuperle, Sri Lanka. Et land med tropiske regnskoger, høytliggende svale fjellområder og endeløse sandstrender.

Sri Lanka betyr «strålende». Hadde det ikke vært for at landet har vært herjet av borgerkrig i tjuen år, ville navnet passet perfekt.

- **Hva er bakgrunnen for konflikten på Sri Lanka?**
- **Hvorfor engasjerer Operasjon Dagsverk (OD) seg på Sri Lanka?**
- **Hvordan engasjerer OD seg der?**

Borgerkrigen har krevd 65 000 menneskeliv. Rundt 800 000 er interne flyktninger, og omkring 270 000 av disse antas å være under 18 år. Ca. 50 000 barn og unge antas å ha gått glipp av skolegang som følge av krigen, og mange skoler har blitt lagt i ruiner. I tillegg finnes en stor gruppe lankesere – først og fremst tamiler – som lever i eksil i utlandet.

Årets Operasjon Dagsverk satser på tiltak for å få barn og unge tilbake i skolen og gi tilbud om yrkesrettet utdanning til dem som er blitt voksne. Etter endt utdanning vil elevene få tilbud om yrkesveiledning.

Bakgrunnen for konflikten

Vi må gå tilbake til den gangen Sri Lanka var underlagt britisk kolonistyre for å forstå bakgrunnen for konflikten. Britene kom til Sri Lanka på slutten av 1700-tallet. Da hadde Sri Lanka allerede vært underlagt europeiske kolonimakter – først Portugal, deretter Nederland – i nærmere tre hundre år. Imidlertid var britene de første som fikk kontroll over hele øya.

De britiske koloniherrere benyttet ofte «**splitt og hersk-teknikk**» i administrasjonen av koloniene. De favoriserte enkelte grupper framfor andre med sikte på å skape indre motsetninger. Derved kunne de avlede og forhindre motstand mot kolonimakten.

Under det britiske kolonistyret ble tamilene på Sri Lanka favorisert på bekostning av den singalesiske flertallsbefolkningen. Favoriseringen skulle siden slå tilbake på tamilene. I tillegg var det gjennomsnittlige utdanningsnivået i den tamilske befolkningen høyere enn hos singaleserne. Dette medførte en **relativ overvekt av tamiler i viktige samfunnsposisjoner**. I sin tur bidro denne ubalansen til stor frustrasjon i den singalesiske befolkningen.

OPERASJON
DAGSVERK

UTVIKLINGSFONDET
THE DEVELOPMENT FUND • EL FONDO DE DESARROLLO

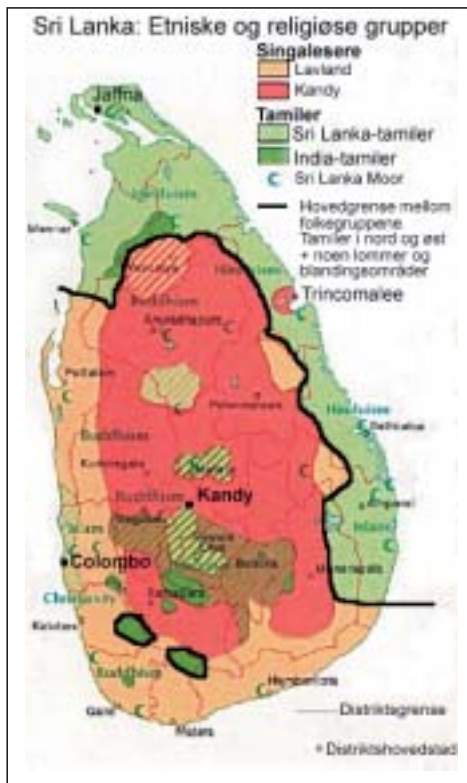
Hvilke land har vært kolonimakter på Sri Lanka?

Noen av borgerkrigens uttrykk (collage). En ødelagt skole, et brent bobilhus, en ødelagt sentralbank. Og hva med menneskene – hvordan opplever de borgerkrigen Sri Lanka?

Bilder: Utviklingsfondet

Operasjon Dagsverk 2003: Utdanning for fred på Sri Lanka

Sri Lanka ble **selvstendig i 1948**, og i den første perioden etter selvstendigheten kom **singalesiske partier til makten**. Disse førte en politikk som mange tamiler oppfattet som diskriminerende. Særlig viktig var reformene i utdanningssektoren. Der ble det blant annet innført **kvoteordninger** for tamilers adgang til høyere utdanningsinstitusjoner.

I 1956 ble **singalesisk oppjustert til landets offisielle språk**. Dette kom til å framstå som et symbol på singalesernes diskriminering av andre folkegrupper. I tillegg innskrenket innføringen av singalesisk som offisielt språk tamilenes tilgang til sentrale sam-

funnsposisjoner – blant annet innen offentlig virksomhet. Til sammenlikning: Singalesisk og tamilsk er like forskjellig som norsk og samisk.

Økende arbeidsløshet og frustrasjon over en politikk som ble oppfattet som sterkt nasjonalistisk, ga grobunn for framvekst av flere tamilske separatistgrupper på 1970-tallet. Disse besto hovedsakelig av desillusjonert og frustrert ungdom og studenter, som mente at tamilbefolkningen ikke kunne oppnå likeverd og rettigheter innenfor rammene av staten Sri Lanka. Flere av gruppene tok etter hvert i bruk voldelige midler i kampen for en egen tamilske stat, **Tamil Eelam**. Den største og mest betydningsfulle av de militante separatistgruppene kalte seg Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE).

I juli 1983 drepte tamiler 13 singalesiske soldater i et angrep. Som svar på dette gikk singalesere løs på tamiler over hele øya i omfattende aksjoner. Tusenvis av uskyldige tamiler ble terrorisert eller drept. Etter en påfølgende markant forverring av forholdet mellom de to befolkningsgruppene over hele landet, utviklet konflikten seg mot slutten av 1980-tallet til full borgerkrig mellom LTTE og regjeringsstyrkene. I løpet av de 20 årene den brutale borgerkrigen har vart, har det vært gjort flere forsøk på fredsforhandlinger.

Strid internt blant hovedpartene

Konflikten dreier seg ikke bare om tamiler og singalesere. Vold avler vold, og noen av de verste voldshandlingene har faktisk vært **mellom ulike singalesiske grupper**. Et ungdomsopprør i singalesiske områder allerede i 1971 markerte begynnelsen for det marxistiske partiet JVP. Opprøret ble slått ned, men JVP gjenoppsto på 1980-tallet og organiserte **politisk terror sør i landet i 1988–1989**. Dette er blant de blodigste hendelsene i Sri Lankas nyere historie. Det er anslått at mellom 35 000 og 60 000 ble drept i denne perioden.

På tilsvarende måte har også tamilske grupper vært i strid med hverandre. Amnesty og Human Rights Watch har anklaget (rapport 2003) den dominerende tamilske gruppen – **LTTE** – for å stå bak **politiske drap** på rivaliserende tamiler. Dessuten finnes det både i det singalesiske og det tamilske området (nord og øst) muslimske mindretall som slett ikke alltid har fått leve i fred med sin flertallsgruppe.

Det siste ble innledet med en **avtale om våpenhvile** i februar 2002, og regjeringen og LTTE har så langt gjennomført seks forhandlingsrunder. Forhandlingene har to sentrale utgangspunkt: Partene er enige om at...

- løsningen på konflikten skal finnes innenfor rammene av én stat, og at
- tamilene skal gis økt grad av selvstyre.

Operasjon Dagsverk 2003

Dagens unge på Sri Lanka har vokst opp med borgerkrig – for mange er fred et ukjent fenomen. Formålet med Operasjon Dagsverk er ikke å løse hele konflikten.

Hva er Operasjon Dagsverk?

Operasjon Dagsverk er ikke en vanlig innsamlingsaksjon. OD handler om solidaritet. Solidaritet er støtte basert på gjensidig respekt og likeverd. Når norske skoleelever utfører et dagsverk for å gi ungdom i sør en sjanse til utdanning, er det solidaritet i praksis. Å nekte å godkjenne urettferdighet er solidaritet.

OD er også utdanning til elever i Norge. For å skape en bedre verden er det ikke nok å støtte utdanning i sør. Fattige land er mye mer enn barn med «store mager og fluer i øynene». OD setter fokus på forholdene fattige lever under og søker personer bak mediens katastrofebilder. I løpet av Internasjonal Uke (IU) ønsker vi å bevisstgjøre om årsakene til urettferdighet og å skape engasjement og diskusjon.

Hva kjennetegnet det britiske kolonistyre på Sri Lanka?

Når ble Sri Lanka selvstendig?

Hvordan påvirket frigjøringen forholdet mellom folkegruppene på Sri Lanka?

Gjør greie for etnisk sammensetning og bosettingsmønster på Sri Lanka.

Hva er status i borgerkrigen per i dag?

Operasjon Dagsverk 2003: Utdanning for fred på Sri Lanka

FAKTA OM SRI LANKA

Areal: 65 610 km² (som Finnmark + Troms eller Vestlandet)

Folketall: 19,7 millioner (2003)

Forventet levealder: 72,6 år – K: 75,3, M: 70,1

Befolkningsvekst: 0,83%

Lese- og skrivekyndighet: 90,2%

Etniske grupper: singalesere 74%, Sri Lanka-tamiler 13%, India-tamiler 5% (tvangsflyttet til Sri Lanka av britene på 1800-tallet), etterkommere etter arabiske (Moor) muslimer 7%, eller etter indiske eller indonesiske muslimer (1%: burgher, malay og vedda)

Religion: buddhister 70%, hinduer 15%, kristne 8%, muslimer 7% (1999)

BNP etter sektor: Tjenester 54 %, industri: 26 %, jordbruk: 20 %

Sammensetning av arbeidsstyrken: Tjenester: 45 %, jordbruk: 38 %, industri 17 %

BNP per innbygger: 3700 dollar

Kilde: CIA World factbook 2003

Hva mener Operasjon Dagsverk med å være «noe mer enn en vanlig innsamlingsaksjon»? Hvordan kommer «uvanligheten» til uttrykk?

Diskuter hvor sterkt solidaritetstanken står i din vennekrets / på din skole / blant ungdom i dag.

Diskuter påstanden: «Solidaritet er noe som hører fortiden til.»

Bonde bak sin trekkokse. Hvor mange lever av jordbruk på Sri Lanka, og hvor stor andel av landets BNP utgjør jordbruket?

Bilde: Utviklingsfondet

Men vi kan **gi de unge troen på at en fredelig framtid er mulig.**

I en forhandlingssituasjon er det en fare for at toppolitikerne og sjefsforhandlerne holder på med sitt, mens resten av befolkningen ikke ser noen forbedringer. En av nøklene til at fredsprosessen skal lykkes, er at folk ser positive følger

av våpenhvilen – at de ikke blir glemt i all storpolitikken. Særlig viktig er dette i overgangen fra krig til fred.

Prosjektene til Operasjon Dagsverk har tre hovedmål:

- bidra til fred og forsoning
- gi utdanning til ungdom som har mistet skolegang og
- stimulere ungdommen til å ta vare på miljøet.

Målgruppene til prosjektene som Operasjon Dagsverk skal støtte, er jenter og gutter i alderen 13–20 år fra de tre største folkegruppene: singalesere, tamiler og muslimer (se faktaboks).

Tilbake til skolen

Som en direkte konsekvens av borgerkrigen har mange barn og unge gått glipp av flere års skolegang. Mange lærere og elever har vært direkte involvert i krigføringen og hatt grusomme opplevelser. Målet

for prosjektene er at flest mulig kan vende tilbake til ordinær skolegang, men det er ikke alltid like enkelt:

Mange kan ha opplevd å se familiemedlemmer bli drept, de kan

selv ha blitt skadet, eller de kan ha opplevd frykt og måttet leve på flukt. Noen kan selv ha utført handlinger de senere vanskelig klarer å leve med. Mange har altså så store «psykiske sår» at de trenger hjelp til å komme ordentlig på beina igjen.

For ungdommer som er blitt påført slike psykologiske skader, kan det være nødvendig med ekstra tiltak for å hjelpe dem til å bearbeide de vonde opplevelsene. Først når de har fått arbeidet seg gjennom de verste psykiske skadene, kan de klare å gjennomføre hverdagslige aktiviteter som å delta i undervisningen på skolen.

Tidligere, liknende prosjekter fra konfliktområder har vist at det kan ligge mye helbredelse i kunstneriske aktiviteter, som tegning og maling, musikk og teater. Vi støtter prosjekter som skal gi lærere kunnskap og veiledning om hvordan de kan bruke slike aktiviteter for å hjelpe barn og unge som sliter med psykologiske etter- og seinvirkninger av krigen.

Yrkesopplæring

Mange mangler mulighet til å begynne på vanlig skole. En grunn er at mange skoler er blitt ødelagt. En del synes også det er flaut å begynne i en klasse med folk som er flere år yngre. Andre er tidligere soldater og har derfor ofte problemer med å bli akseptert. Prosjektene skal hjelpe dem med yrkesopplæring og veiledning innen landbruk (særlig økologisk), bygningsindustri, data eller håndarbeid.

Fred og forsoning

Noe av det viktigste som går i stykker i en krig, er folks tillit til hverandre. Dette er spesielt vondt i borgerkriger, der folk og folkegrupper skal fortsette å leve sammen etterpå. Utfordringen blir å forsones – å finne måter å omgås på uten at alt blir ødelagt av hat og frykt. Det krever mye god vilje, og en god del tid, å gjenopprette tillit som er gått i stykker. Det er vanskelig i vår del av verden å begripe hvordan det er for et barn å vokse opp med å se folk bli drept og drevet på flukt rundt seg, og kanskje selv bli tvunget til å drepe. Men det har vist seg at folk kan ha en utrolig evne til å tilgi, selv om de ikke glemmer det som har skjedd. For å komme dit må partene slutte å tenke på hverandre som fiender. Slike prosesser med å gjenoppbygge

Operasjon Dagsverk 2003: Utdanning for fred på Sri Lanka

Gjør greie for noen hovedtanker som ligger til grunn for OD-arbeidet i 2003?

Hvordan skal du selv bidra i OD-arbeidet – og med hvilken begrunnelse?

Hvordan og hvorfor er Norge involvert i fredsprosessen på Sri Lanka?

Diskuter påstanden: «Det må helt og holdent være et internt anliggende for Sri Lanka å få slutt på borgerkrigen.»

tillit kan være veldig skjøre. De handler om at folk jobber med hvordan de ønsker å ha det i framtiden uten å late som om fortiden ikke finnes.

Langsomt, men sikkert, kan folk på hver sin side av konfliktlinjene begynne å møtes, snakke sammen og kanskje gjøre ting sammen. OD-prosjektene som dreier seg om direkte fredsbygging, hjelper ungdom til å begynne å være sammen med hverandre igjen.

OD-prosjektet vil støtte ungdomsaktiviteter som ungdomsleire og ungdomsseminarer. Hovedformålet er at aktivitetene skal skape en arena der ungdom fra forskjellige grupper kan gjøre ting sammen på en konstruktiv og positiv måte.

Utviklingsfondet har lang erfaring og dyktige samarbeidspartnere med spisskompetanse på fredsbyggende aktiviteter og utviklingsprosjekter på Sri Lanka. Vår erfaring er at menneskene på Sri Lanka kan og vil gjøre noe med sin egen situasjon – bare de får en mulighet.

Med Operasjon Dagsverk 2003 kan ungdom i Norge vise ungdom på Sri Lanka at de ønsker å støtte dem i kampen for en bedre hverdag – en hverdag uten vold og frykt. Operasjon Dagsverk 2003 kan bidra til å gi ungdom på Sri Lanka muligheten til å skape sin egen framtid – med varige resultater.

Jente på Sri Lanka. Smiler hun også om 10 år?

Bilde: Utviklingsfondet

Utviklingsfondet

Utviklingsfondet setter seg store mål. Vi vil forandre verden og samtidig støtte enkeltmennesker. Vi tror at vi sammen med andre kan skape en verden uten sult og fattigdom og samtidig ta vare på miljøet.

Utviklingsfondet har siden starten i 1978 gått i bresjen med visjonen om fattigdomsbekjempelse via «hjelp til selvhjelp». I dag er det blitt allment akseptert at folk selv må være deltakere i den utviklingen som finner sted, og at tiltakene må ta vare på lokalsamfunnets natur og kultur. Alle prosjektene vi støtter, er basert på lokale organisasjoner som kjenner områdene, kartlegger behovene og finner mulighetene sammen med lokalbefolkningen.

Norge og fredsprosessen på Sri Lanka

Som nøytral tredjepart har Norge i seinere år deltatt som tilrettelegger for fredsforhandlinger mellom partene i borgerkrigen. Valg på Sri Lanka og påfølgende regjeringsskifte i 2001 satte ny fart på fredsarbeidet. Med et internasjonalt omdømme som fredstilrettelegger og -mekler og med lang fartstid som bistandsyter til Sri Lanka ble Norge i 2000 bedt om å engasjere seg i arbeidet for fred på Sri Lanka. Siden er det holdt fredsforhandlinger i Oslo (des 2002) der partene ble enige om rammene

for en ny grunnlov for Sri Lanka, om en føderal grunnlov. Også andre møter, konferanser og forhandlinger er holdt med norsk deltakelse og ledelse. På giverlandskonferansen i Tokyo i juni 2003 lovet verdenssamfunnet store beløp i bistand og lån dersom partene oppnår varig fred. USA, EU og Norge var viseformenn for konferansen. Mange ser denne internasjonale støtten som et sterkt uttrykk for at verdenssamfunnet slutter opp om fredsprosessen. Dette bør forplikte partene til å arbeide for videre framgang, blir det framhevet.

Kristine Eriksen
er OD-kordinator
for Utviklings-
fondet.

Alle arbeidsoppgaver og nettsadresser:
se under.